

«КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ПРАВА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

В.К. Матвійчук, В.В. Матвійчук

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА
ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯННЯ
ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ
ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ
(ст. 182 КК УКРАЇНИ)**

Київ
Видавництво Ліра-К,
2022

УДК 343.4 (477)
М33

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського Інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 4 від 25.11.2021 р.)*

Рецензенти:

Кузнецов Віталій Володимирович, доктор юридичних наук, професор, професор спеціальної кафедри № 2 Інституту Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Савченко Андрій Володимирович, начальник відділу організації досудового розслідування Управління з організації досудових розслідувань ГСУ ДБР України, доктор юридичних наук, професор;

Воробей Петро Адамович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права, процесу і криміналістики Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

Матвійчук В.К., Матвійчук В.В.

М33

Кримінально-правова характеристика діяння порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України) : монографія / за заг. ред. В.К. Матвійчука. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022. 232 с.

ISBN 978-617-520-265-4

Монографія присвячена комплексному та системному дослідженню питань кримінально-правової характеристики діяння порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України). Також приділяється увага кримінально-правовій характеристиці діяння порушення недоторканності приватного життя, де закладені методологічні основи формування підходу до визначення поняття кримінального правопорушення «Порушення недоторканності приватного життя», передбаченого ст. 182 КК України тощо.

Авторами монографії обґрунтовано зміст основних чинників соціально-правової обумовленості заборони порушення недоторканності приватного життя.

На підставі проведеного дослідження, з'ясування існуючих поглядів пропонується авторське визначення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК.

УДК 343.4 (477)

ISBN 978-617-520-265-4

© В.К. Матвійчук, В.В. Матвійчук, 2022
© Видавництво Ліра-К, 2022

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень 5

ВСТУП..... 6

РОЗДІЛ 1. ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ

1.1. Теоретико-методологічні основи дослідження
кримінального правопорушення порушення
недоторканності приватного життя..... 14

1.2. Поняття кримінального правопорушення порушення
недоторканності приватного життя та соціально-правова
обумовленість цієї заборони 22

Висновки до першого розділу 40

РОЗДІЛ 2. ОБ'ЄКТИВНІ, СУБ'ЄКТИВНІ ТА КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ ДІЯННЯ ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ

2.1. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення
порушення недоторканності приватного життя..... 42

2.2. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення
порушення недоторканності приватного життя..... 107

2.3. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення
порушення недоторканності приватного життя..... 135

Висновки до другого розділу 143

**РОЗДІЛ 3. ВІДМЕЖУВАННЯ ДІЯННЯ ПОРУШЕННЯ
НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ ВІД
СУМІЖНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
ТА АНАЛОГІЧНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ, КОМПАРАТИВІСТСЬКА
ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО
СТ. 182 КК УКРАЇНИ ТА АНАЛОГІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ
ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ДЕЯКИХ
ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ**

3.1. Відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК України від суміжних кримінальних правопорушень та аналогічного адміністративного правопорушення	146
3.2. Компаративістська характеристика кримінального правопорушення порушення недоторканності приватного життя за КК України та аналогічних злочинів за законодавством деяких зарубіжних держав	166
Висновки до третього розділу	182
ВИСНОВКИ	184
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	188
ДОДАТКИ.....	213

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БСЭ – Большая Советская Энциклопедия
ВР АРК – Верховна Рада Автономної Республіки Крим
ВРУ – Верховна Рада України
ЦКУ – Цивільний кодекс України
ЗУ – Закон України
КК – Кримінальний кодекс України
КУпрАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення
КК УРСР 1960 року – Кримінальний кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки 1960 року
КМУ – Кабінет Міністрів України
КПК – Кримінальний процесуальний кодекс України
п. – пункт
ПВСУ – Пленум Верховного Суду України
РФ – Російська Федерація
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
ст. – стаття
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
ЦПК – Цивільний процесуальний кодекс України
ч. – частина
р. – рік

ВСТУП

У відповідності до положень ст. 32 Конституції України значається, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Ці положення в Основному законі були зумовлені міжнародними стандартами в сфері прав людини, які сформульовані Загальною декларацією прав людини 1948 р., Міжнародними пактом про громадянські й політичні права 1966 р. та ін. Забезпечення належної охорони відносин з недоторканності приватного життя відбувається в тому числі за допомогою кримінального законодавства. За порушення недоторканності приватного життя передбачена кримінальна відповідальність за ст. 182 КК України. У відношенні діяння порушення недоторканності приватного життя відомості Єдиного державного реєстру судових рішень свідчать, що за 2007 – 2021 рр. було 22 вироки. Це є яскравим показником відсутності усталеної правозастосовної практики щодо приписів цієї статті та про низку проблемних факторів, що обумовили такий стан.

Окремі аспекти кримінально-правової характеристики кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК України (далі – ст. 182 КК), певною мірою розробляли такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: П.П. Андрушко, В.І. Антипов, А.П. Бабій, А.Л. Васін, Ю.В. Гродецький, О.І. Зінченко, М.В. Мазур, Л.Г. Мачковський, С.Х. Нафієв, І.Л. Петрухін, А.В. Савченко, О. Семенюк, В.І. Тютюгін, М.І. Хавронюк та ін. Істотний вклад у дослідження цієї проблеми внесли: С.Я. Лихова в рамках докторської дисертації на тему: «Злочини проти громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина за Кримінальним кодексом України (теоретико-правове дослідження)» (2006 р.); О. В. Сосніна в кандидатській дисертації на тему «Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України)» (2017 р.); Т.М. Нуркаєва в науково-методичному виданні «Личные (гражданские) права и свободы человека и их охрана уголовно-правовыми средствами: вопросы теории и практики» (2003 р.). Безумовно, що роботи цих та інших учених, на праці яких ми

посилаємося в монографії, мають значну наукову і практичну цінність, але не зважаючи на це багато питань, які стосуються теми монографії, не вивчалися, а деякі розроблені недостатньо. Так, поза увагою науковців залишилися питання теоретико-методологічних основ дослідження кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК; формулювання поняття кримінального правопорушення порушення недоторканності приватного життя та соціально-правової обумовленості цієї заборони. Крім того, автори існуючих праць мають розбіжності в поглядах щодо суспільних відносин, поставлених під охорону закону про кримінальну відповідальність, на структуру об'єкта, стосовно предмета діяння і предмета відносин, їх місця в складі кримінального правопорушення, складоутворюючих цього діяння та їх ознак тощо.

Значні прогалини існують у теорії і на практиці у відмежуванні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК від суміжних кримінальних правопорушень та аналогічного адміністративного правопорушення. Потребує належного аналізу компаративістське дослідження норм, що передбачають кримінальну відповідальність за ст. 182 КК України від аналогічних діянь за законодавством деяких зарубіжних держав. Існує нагальна потреба в розробці ґрунтовних пропозицій з удосконалення положень, передбачених ст. 182 КК. Крім того, відбулися значні зміни в чинному КК України, які набувають чинності з 1 липня 2020 р., що потребують повного осмислення в межах цього дослідження. Усе це свідчить про актуальність обраної теми.

Робота ґрунтується на положеннях Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (прийняття Верховною Радою України 18.03.2004 р. № 161629-IV) та виконана в межах науководослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» на 2014-2019 рр. на тему: «Адаптація законодавства і права України до законодавства і права Європейського Союзу» (державний реєстраційний номер 0114U006593).

Метою дослідження є комплексне наукове розроблення кримінально-правової характеристики діяння порушення недоторканності приватного життя та формулювання на цій основі науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідних кримінально-правових норм, вирішення теоретичних і

практичних питань, пов'язаних із порушенням недоторканності приватного життя. Для реалізації зазначеної мети поставлено такі завдання:

- визначити теоретико-методологічні основи дослідження кримінального правопорушення порушення недоторканності приватного життя;

- сформулювати поняття кримінального правопорушення порушення недоторканності приватного життя та з'ясувати соціально правову обумовленість цієї заборони;

- встановити об'єктивні та суб'єктивні ознаки діяння порушення недоторканності приватного життя;

- здійснити аналіз кваліфікуючих ознак кримінального правопорушення, передбачених ч. 2 ст. 182 КК;

- провести відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК від суміжних кримінальних правопорушень та аналогічного адміністративного делікту;

- здійснити компаративістську характеристику кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК України та аналогічних кримінальних правопорушень за законодавством деяких зарубіжних держав;

- розробити пропозиції щодо внесення змін і доповнень до ст. 182 КК.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають з регламентації закону про кримінальну відповідальність за порушення недоторканності приватного життя.

Предметом дослідження є кримінально-правова характеристика діяння порушення недоторканності приватного життя.

Для досягнення поставленої мети та вирішення задач дослідження в роботі використано наступні загальнонаукові і спеціальні наукові методи пізнання правових явищ: *діалектичний* – застосовувався в усіх розділах монографії, в їх взаємозв'язку, а також формування висновків і пропозицій за темою дослідження; *історико-правовий* – сприяв вивченню об'єктивних і суб'єктивних ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК (підрозділ 2.1 та 2.2); *методи дедукції та індукції*; *аналізу і синтезу* допомогли визначити структурно-логічну схему дослідження; *системний метод* дозволив охарактеризувати склад кримінального правопорушення (ст. 182 КК) як важливу частину поняття кримінального правопорушення пору-

шення недоторканності приватного життя у взаємодії з іншими його ознаками; *порівняльно-правовий* – використовувався для вивчення зарубіжного теоретичного досвіду правового регулювання питань, пов'язаних з порушенням недоторканності приватного життя (3.2); *догматичний метод* застосовувався під час встановлення змісту кримінально-правових понять, які характеризують діяння, передбачених цією статтею, а також для з'ясування закономірностей дії права за допомогою правил юридичної логіки (в усіх підрозділах монографії); *соціологічний метод* – використовувався для з'ясування проблем практики з питань кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3).

Емпіричну базу дослідження становлять: матеріали опублікованої судової практики, а також Єдиного електронного реєстру судових рішень; результати опитування 500 працівників правоохоронних органів, судів та захисників особи; вивчення вироків у кримінальних провадженнях, що стосуються порушення недоторканності приватного життя (розглянутих судами в містах: Дніпро, Запоріжжя, Львова, Києва, Ужгорода, Харкова та ін.. за період 2007-2021 років).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що монографія за характером і змістом досліджених питань, а також із змінами в кримінальному законодавстві є однією з перших в Україні комплексною і системною науково-дослідною працею, присвяченою кримінально-правовій характеристиці діяння порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України). Конкретний внесок авторів в наукове розроблення питань кримінально-правової характеристики цього діяння, полягає в обґрунтуванні пропозицій та рекомендацій, що містять ознаки наукової новизни та мають істотне значення для науки кримінального права та практики застосування досліджуваної норми, зокрема:

уперше:

– сформульовані теоретико-методологічні основи дослідження кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК, які відображають ступінь розробленості теми; подальші перспективи та напрями проведення наукового пошуку з обраної тематики; окремих питань, які мають розглядатися; обґрунтування загальнонаукових та спеціально-наукових методів, вико-

ристання яких забезпечить досягнення поставленої мети та задач дослідження;

– запропоновано визначення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК – це умисні (для ч. 1 та ч. 2 ст. 182 КК за ознакою «вчинені повторно»), а за ч. 2 – за ознакою («якщо вони заподіяли істотну шкоду» – подвійну форму вини – до дій – умисел, а до наслідків – лише необережність), заборонену КК дію суб'єкта (фізична осудна, приватна, не службова особа якій до моменту вчинення кримінального правопорушення виповнилося 16-ть років), яка характеризується у формах прояву цього діяння, зазначених в чч. 1 та 2 цієї статті, а також в ч. 2 проявляється дією, наслідками і необхідним причинним зв'язком між позначеними законом діями, наслідками, які настали, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони конфіденційності інформації про фізичну особу, що становлять відомості чи сукупність відомостей про таку особу (яка ідентифікована, або може бути конкретно ідентифікована), вона стосується реальних фактів особистого чи сімейного життя, та закріплена в різних матеріальних носіях;

– визначено теоретичні положення, які стосуються змісту чинників соціально-правової обумовленості заборони, передбаченої ст. 182 КК, до яких потрібно зарахувати: соціально-кримінологічний – визначає стан розвитку суспільних відносин в означеній сфері; обумовленість цієї заборони – суспільною небезпечністю діяння; 2) нормативно-правовий – свідчить: про відповідність заборони Конституції України; що ця заборона має внутрішню несуперечливість з нормами законодавства галузевого; 3) етичний – свідчить, що має місце дотримання етичних норм при конструюванні цієї заборони; 4) міжнародно-правовий – підтверджує, що ця заборона відповідає міжнародно-правовим стандартам у цій сфері;

– встановлено, що для ч. 1 ст. 182 КК характерні шість форм прояву кримінального правопорушення з формальним складом, а для ч. 2 В цієї статті властиві дванадцять форм прояву цього кримінального правопорушення, з них за ознакою «ті самі дії вчинені повторно» – шість форм прояву кримінального правопорушення з формальним складом, та за ознакою «ті самі дії, якщо вони заподіяли істотну шкоду...» – 6 форм прояву цього кримінального правопорушення з матеріальним складом;

– сформульовано пропозиції щодо нової редакції ст. 182 КК, яка складається з трьох частин та примітки, а також чинний КК доповнено «ст. 182-1. Недотримання заходів із захисту персональних даних особою, на яку покладено такий обов'язок». Крім того, КУпАП доповнено «ст. 188-39-1. Недотримання заходів із захисту персональних даних особою, на яку покладено такий обов'язок», але з формальним складом;

удосконалено:

– визначення основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК – це суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони конфіденційної інформації про фізичну особу, яку становлять відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована, а також сімейну таємницю;

– розуміння предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК, для якого характерні, зокрема, наступні ознаки: 1) це конфіденційна інформація (доступність такої інформації лише адресату); 2) це інформація про фізичну особу (яку особа бажає зберегти в таємниці); 3) така інформація закріплена на матеріальних носіях; 4) така інформація стосується реальних фактів особистого або сімейного життя особи тощо;

– положення, яке стосується обов'язкових ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення за ч.1 ст. 182 КК та ч. 2 цієї статті «за ознакою повторності» – для цих форм прояву кримінального правопорушення характерна така обов'язкова ознака, як дія, а стосовно, передбаченого ч.2 ст. 182 КК за ознакою «ті самі дії, якщо вони спричинили істотну шкоду...» вважається закінченим з моменту настання зазначених у законі наслідків. Тому в цьому випадку обов'язковими ознаками об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення є: дії і наслідки у вигляді істотної шкоди; необхідний причинний зв'язок між діями суб'єкта і наслідками, що настали;

– визначення суб'єкта цього кримінального правопорушення – це фізична осудна, приватна, не службова особа (громадянин України, особа без громадянства, громадянин іноземної держави), якій до моменту вчинення кримінального правопорушення виповнилося 16-ть років.

дістали подальшого розвитку:

– положення стосовно обов'язкових ознак суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 та ч. 2

ст. 182 КК, але за ознакою «... вчинені повторно» – для цих випадків характерна вина у формі прямого умислу: інтелектуальний момент умислу свідчить, що особа усвідомлює суспільну небезпечність своїх дій, а вольовий момент цього умислу означає, що особа бажає вчинити дії, передбачені чч. 1 та 2 (за ознакою «... вчинені повторно»). Щодо кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 цієї статті (за ознакою «ті самі дії, якщо вони спричинили істотну шкоду охоронюваним законом правам...»), то тут йдеться про подвійну форму вони: до дій має місце умисна форми вини, а до наслідків – необережна форма вини, вид необережності – лише злочинна самовпевненість;

– критерії, за якими повинно здійснюватися відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК від адміністративних правопорушень (стст. 188-39, 188-40 КУпАП) є якісні і кількісні показники небезпечності правопорушень, а також істотна відмінність за об'єктивними та суб'єктивними ознаками, перерахованих правопорушень. Щодо відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК від суміжних (стст. 132, 145, 159, 162, 163, 168 КК), то ту їх відмінність проходить за об'єктами, об'єктивною стороною, суб'єктами, а також за суб'єктивною стороною цих діянь;

– компаративістська характеристика кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК України, та аналогічних злочинів за законодавством держав близького і дальнього зарубіжжя, свідчить про значну кількість позитивних положень, які є необхідними для вдосконалення ст. 182 КК України та для доповнення КК України ст. 182-1 КК, особливо це стосується кваліфікуючих ознак, а також для доповнення КУпАП ст. 188-39-1.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

– *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного КК, а також при вдосконаленні чинного законодавства (лист від 28 липня 2019 р. № 08-19/83 до Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України);

– *правозастосовній діяльності* – під час вирішення проблемних питань кваліфікації діянь суб'єктів кримінальних правопорушень за ст. 182 КК, а також у процесі вивчення та узагальнення судової практики Верховним Судом;

– *науково-дослідній роботі* – для подальшої розробки теоретичних та прикладних проблем, пов’язаних із запобіганням кримінальних правопорушень, передбачених ст. 182 КК;

– *навчальному процесі* – як матеріал для викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право України. Особлива частина», «Актуальні проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень».

РОЗДІЛ 1.

ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ.

1.1. Теоретико-методологічні основи дослідження кримінального правопорушення порушення недоторканності приватного життя

З'ясування кримінального правопорушення порушення недоторканності приватного життя розпочнемо з визначення його теоретико-методологічних основ дослідження. Необхідність визначення теоретико-методологічних основ цієї праці пояснюється тим, що вона є реальним підґрунтям, яке формулює той базис, без якого неможливе жодне дослідження, або, принаймні, створює певні труднощі. У цьому сенсі необхідно акцентувати увагу на тому, що теоретико-методологічна основа дослідження обов'язково повинна відображати такі моменти: ступінь розробленості теми; подальші перспективи та напрямки проведення наукового пошуку обраної тематики; окреслення таких питань, які будуть розглянуті в роботі та доведення необхідності самого їх вивчення; визначення та обґрунтування загальнонаукових та спеціально наукових методів пізнання, використання яких зробить можливим досягнення окресленої мети і задач дослідження.

З'ясовуючи ступінь розробленості теми зазначимо, що наукових досліджень діянь порушення недоторканності приватного життя в Україні було проведено досить мало. Це перш за все пояснюється тим, що даний склад кримінального правопорушення є новим у кримінальному праві та законодавстві про кримінальну відповідальність в нашій державі. Слід зазначити, що окремі його аспекти певною мірою розкриваються: С. Я. Лиховою в дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за темою «Злочини проти громадянських, політичних соціальних прав і свобод людини і громадянина за Кримінальним кодексом України (теоретико-правове дослідження)».

дження)» (2000 р.) [136, с. 1-529]; О. В. Сосніною в дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою «Кримінальна відповідальність за порушення недоторканості приватного життя (ст. 182 КК України)» (2017 р.) [258, с. 6-185]; у науково-практичному виданні Т. М. Нуркаєвої «Личные (гражданские) права и свободы человека и их охрана уголовно-правовыми средствами: вопросы теории и практики» (2003 г.) [187, с. 194-203]; у главі II «Преступления против личных прав граждан. (стст. 136-140 УК РФ) энциклопедия Уголовного права Т. 16» автор Л. Г. Мачковський [152, с. 160-175]; В. І. Антиповим у статті «Порушення недоторканості приватного життя» у Великий український юридичний енциклопедії [8, с. 738-739]. Крім того, в найбільш загальних рисах питання, що стосуються порушення недоторканості приватного життя, висвітлювалися в підручниках, навчальних посібниках та науково-практичних коментарях до Кримінального кодексу України. Аналізуючи дані праці ми відразу відкинули догматичний підхід та використали метод юридичної логіки «доказ від протилежного» (лат. «Argumentum ex contrario»). Тому ми тут і надалі стверджуємо, що дані праці, хоча й містять значну теоретичну цінність для вітчизняної науки кримінального права і будуть враховані нами у подальших розділах цієї роботи, але вони не відображають дійсно повної суті теоретичних та практичних проблем кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК, виходячи з наступного. Як нами вже зазначено вище у вступі, в названих нами авторів не було розкрито поняття цього кримінального правопорушення; не досліджена сутність його соціально-правової обумовленості; не було здійснено повноцінного порівняльно-правового дослідження кримінальних правопорушень, передбачених чч. 1 та 2 ст. 182 КК з аналогічними злочинами деяких зарубіжних держав; не проведено відмежування цього кримінального правопорушення від адміністративно-правового порушення, описаного в ст. 188-39 КУпАП, а також упущено відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, передбачених стст. 159, 162 КК за виключенням (стст. 132, 145 163 та 168 КК). Також автори праць з досліджуваної тематики не з'ясували належним чином родового об'єкта цього кримінального правопорушення; не вдалися до розкриття структури безпосереднього об'єкта кримінального

правопорушення, передбаченого ст. 182 КК, а, виходячи з цього – й до належного визначення цього об'єкта; не визначилися з місцем предмета аналізованого кримінального правопорушення та теоретичними підходами до з'ясування цієї ознаки складу кримінального правопорушення. Крім того, автори праць, як правило, мають інше бачення та розуміння інших складоутворюючих ознак діяння, передбаченого ст. 182 КК, та певним чином відійшли від конкретизації цих елементів складу кримінального правопорушення та їх ознак. О.В. Сосніна при порівняльно-правовому дослідженні з'ясувала кримінальне законодавство дев'яти зарубіжних держав, що, на нашу думку, є недостатнім. Крім того, здійснюючи порівняльноправове дослідження ця автор значну увагу приділила іншим складам кримінальних правопорушень, які не відносяться до положень ст. 182 КК України, що не дало можливість глибинного компаративістського дослідження за ст. 182 КК. Зазначені вище автори не торкнулися значної кількості теоретичних положень, які відносяться до об'єктивних та суб'єктивних ознак. Наприклад, С. Я. Лихова та О.В. Сосніна відносини, що охороняються кримінальним законодавством, називають правовідносинами [136, с. 79; 258, с. 6-185]. У той же час Т. М. Нуркаєва зовсім не торкнулася об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 137 КК Російської Федерації [187, с. 194-197]. Автори підручників, науково-практичних коментарів та навчальних посібників, які здійснювали коментування злочину, передбаченого ст. 182 КК, мають різноманітне тлумачення безпосереднього об'єкта цього діяння, які нами перераховуються у підрозділі 2.1 монографії. Ці науковці також не проводили опитування працівників правоохоронних органів, суддів, захисників стосовно розуміння складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК, його елементів та ознак. У існуючих працях охопленний незначний період, за яким здійснювався аналіз вироків щодо застосування ст. 182 КК. Крім того автори існуючих праць у означених питаннях не здійснювали аналіз поглядів на складоутворюючі ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК. Крім того, потребують належного з'ясування зміни, внесені згідно Законом №198-IX від 17 жовтня 2019 р. Тому з метою доведення новизни теми нашого дослідження покажемо, що тема в такій постановці в Україні не розроблялася, і зараз

не розробляється, а отже зробимо спробу певною мірою усунути цю прогалину.

Враховуючи зазначене вище, ми вважаємо, що результати наукових здобутків науковців не можна вбачати завершеними. Саме зазначені та інші невіршені проблеми і будуть розкриті в монографічному дослідженні, що дозволить сформулювати нові для вітчизняної науки кримінального права знання, систематизувати їх та усунути відповідні недоліки. Це дає нам підстави з впевненістю стверджувати, що в українській кримінально-правовій науці відсутнє у повній мірі комплексне і системне дослідження проблеми кримінально-правової характеристики кримінального правопорушення порушення недоторканності приватного життя.

Далі ми визначимося з методами наукового пізнання, без використання яких успішно виконати це дослідження було б неможливо. Насамперед, це філософські методи, що задають загальний напрямок дослідження. По-друге, це загальнонаукові методи дослідження, які будуть використані у необхідному нам співвідношенні, а саме: методи емпіричного дослідження, методи теоретичного пізнання та загально логічні методи і прийоми пізнання [194, с.28-34]. Але враховуючи те, що кожна наука має свій специфічний предмет дослідження, ми далі виділимо і розглянемо осяжні наслідки лише тих наукових методів, які найбільше стосуються юридичних наук, у т.ч. науки кримінального права, відповідають темі, меті, задачам, об'єкту, предмету та змісту нашої роботи, а саме: *діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системний, соціологічний, герменевтичний, догматичний* тощо.

Діалектичний, або філософський, метод як загальний спосіб пізнання використовувався у всіх розділах монографії [194, с. 23]. Покажемо це на прикладі застосування трьох основних принципів діалектики [60, с. 242-244]. Але слід зазначити, що це не єдині діалектичні принципи [214, с. 478-496], що будуть нами використані. Так, першим є «принцип розвитку (або принцип історизму), який виходить із того, що будь-яке явище, подія – це процес, у якому завжди є народження (виникнення), становлення, загибель (знищення) і поява на старій основі нової якості і так нескінченно» [60, с. 242]. Відповідно цей метод вимагає від нас у пізнанні законодавчих, теоретичних та практичних положень кримінально-

правової відповідальності за порушення недоторканості приватного життя відповісти на наступні чотири питання [60, с. 242]. Перше з них стосується генези, а саме: як, із чого, у силу яких причин виникла дана відповідальність [60, с. 242]. У другому питанні, що стосується саме минулого (історії досліджуваної нами відповідальності), ми намагалися у повній мірі відповісти на наступні питання: Які етапи ця відповідальність пройшла у своєму розвитку? Як ці етапи зв'язані між собою? Що на кожному з етапів ця відповідальність втрачала і що здобувала нового? Які можливості реалізовані в її розвитку, які – ні? [60, с. 242]. Так, відповідаючи на ці два перші розширені питання, ми, більшою мірою, присвятили підрозділ, у якому досліджуються та аналізуються поняття та соціально-правова обумовленість заборони, передбаченої ст.182 КК (де розглянули певні зміни цієї заборони в тому числі). Третє питання розкриває сьогодення, таким формулюванням: «Якщо досліджуваний злочин продовжує актуально існувати, то необхідно відповісти на запитання: чим він є тепер?» [60, с. 242]. Тому комплексну відповідь ми отримуємо в другому та третьому розділах, а також у підрозділі 1.2, який розкриває поняття кримінального правопорушення та соціально-правову обумовленість досліджуваної заборони. Четверте питання, що змальовує майбутнє, ставить такі питання: «Які основні тенденції розвитку цього кримінального правопорушення? Які існують альтернативні шляхи реалізації цих тенденцій у майбутньому (прогноз, як необхідний елемент принципу розвитку)» [60, с. 242]. Як бачимо, останнє питання зобов'язує нас до вироблення висновків і пропозицій, що дозволять у майбутньому покращити норму, передбачену ст.182 КК, так і норми законодавства України, які стосуються досліджуваного кримінального правопорушення. Отже, цей метод дозволив дослідити динаміку розвитку цієї відповідальності від перших витоків, змалювати незначну історію її становлення, дослідити сучасний стан кримінального законодавства України та зарубіжних держав, а також окреслити перспективи розвитку досліджуваної норми у майбутньому тощо. Другим є принцип загального зв'язку, який свідчить, що для того, щоб зрозуміти суть досліджуваного нами кримінального правопорушення, необхідно з'ясувати різноманіття його зовнішніх і внутрішніх зв'язків: виділити серед цього різноманіття закони, тобто суттєві, загальні, необхідні, повторювані зв'язки [60, с. 243].